

MESLEKİ EĞİTİMDE HİZMET İÇİ EĞİTİM

Prof. Dr. Suna BAYKAN (*)
Yıldız GÜNGEN ()**
Sevinç ÜNAL ()**

Bir yükseköğretim programını bitirmiş ve meslek hayatına atılmış öğretmenlerin çağımızdaki bilim ve teknolojik gelişmeleri izlemeleri öğrenip uygulamaları ancak mesleki eğitimde ihtiyaca cevap verebilecek şekilde planlanıp yürütülebilen bir Hizmet İçi Eğitimi ile başarılabilir (1, 2).

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı uzun yıllar değişik program çalışmaları ile öğretmenini iş başında eğitmeye özen göstermiş ve çeşitli düzeylerde Hizmet İçi Eğitimi Kursları açarak öğretmenlerin bu kurslara katılmasını sağlamıştır. Genellikle yaz aylarında üniversite, yüksekokul mensuplarının ya da sanayicilerin öğretim elemanı olarak görevlendirildiği bu kurslar bir hafta ile üç hafta arasında yaz aylarında çeşitli il merkezlerinde açılmıştır (3).

Ortaöğretimin değişik kademelerine meslek öğretmeni yetiştirmek üzere 1982 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Gazi Üniversitesi bünyesinde **Mesleki Eğitim Fakültesi** adı altında eğitime başlayan Fakültemiz Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın değişik programlarına meslek öğretmeni yetiştirmek üzere Bakanlığa bağlı üç yüksek öğretmen okulunu bünyesine toplamıştır. Bu yüksek öğretmen okulları 1982 den önce de Bakanlığın Hizmet İçi Eğitim programlarına katkıda bulunmuş olup bu görevlerini 1982 den sonra Fakülte olarak sürdürmektedirler.

Tablo 1 Mesleki Eğitim Fakültesini meydana getiren Yüksek Öğretmen Okulları gösterilmektedir.

(*) Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

(**) Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi

Tablo 1 : Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesini Meydana Getiren Yüksek Öğretmen Okulları (1982 öncesi).

Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu
Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu
Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu
Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulu

Kuruluşu bu şekilde planlanan Mesleki Eğitim Fakültesinin Bölüm, Ana Bilim ve Ana Sanat Dalları Tablo 2 de gösterilmiştir.

Tablo 2 : Mesleki Eğitim Fakültesinin Bölüm, Ana Bilim ve Ana Sanat Dalları

Bölüm	Anabilim Dalı / Ana Sanat Dalı
— Çocuk Gelişimi ve Ev Ekonomisi Eğitimi	— Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
— Giyim Endüstrisi ve Giyim Eğitimi	— Ana Okulu (Ön Lisans) Öğretmenliği
— El Sanatları Eğitimi	— Aile Ekonomisi ve Beslenme
— Teknoloji Eğitimi Bölümü	— Giyim Endüstrisi ve Giyim Eğitimi
— Ticaret Eğitimi	— Nakış (İşleme, Dokuma, Örgü)
— Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Eğitimi	— Uygulamalı Resim
	— Dekoratif Eşyalar ve Çiçek
	— Ev İş ve Ev Ekonomisi Eğitimi
	— İş Yönetimi ve Ticaret Eğitimi
	— Muhasebe - İşletme
	— Büro Yönetimi
	— Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Eğitimi

Kız Sanat Eğitimi Yüksekokulu

El Sanatları Bölümü

- Konfeksiyon Ana Sanat Dalı
- Trikotaj Sanat Dalı
- Giyim Sanat Dalı
- Süsleme Sanatları Ana Sanat Dalı
- Nakış Sanat Dalı
- Çiçek Sanat Dalı
- Resim Sanat Dalı

Ev Ekonomisi Bölümü

- Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı
- Çocuk Gelişimi Eğitimi Bilim Dalı
- Okulöncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı
- Aile Ekonomisi Beslenme Bilim Dalı

Fakültenin dört yıllık, Yüksekokulün iki yıllık programını bitirerek öğretmen olan mezunların bitirdiği eğitim programına göre atandığı orta öğretim kurumları ve bağlı oldukları birimler Tablo 3 de gösterilmiştir.

Tablo 3 : Mesleki Eğitim Fakültesi Mezunlarının Atandığı Ortaöğretim Kurumları ve Bağlı Oldukları Birimler

Görevlendirildiği Bakanlık Birimi - Çalışacağı Okul Türü	
Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	— Kız Meslek Lisesi — Meslek Lisesi — Teknik Lise — Pratik Kız Sanat Okulu — Anadolu Meslek Lisesi — Olgunlaşma Enstitüsü
İlköğretim Genel Müdürlüğü	— İlkokulların Anasınıfları — Bağımsız Anaokulları — İlköğretim Okulları
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Ticaret ve Turizm Dairesi Başkanlığı	— Ortaokullar — Ticaret Lisesi — Otelcilik Turizm Meslek Lisesi — Anadolu Otelcilik Turizm Meslek Lisesi — Sekreterlik Meslek Lisesi
Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü	— Halk Eğitimi Merkezi

Yüksekokulün iki yıllık ön lisans eğitimini tamamlayanlar Halk Eğitim Merkezinin değişik kurslarında Anaokulu Öğretmenleri de İlköğretim ve Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğüne bağlı Anaokullarında öğretmen olarak çalışırlar.

Ortaokulların seçmeli Ev Ekonomisi, Ticaret ve Turizm dersleri de Fakültemiz mezunları tarafından verilebilmektedir.

Çalışanları gelişen bilim ve teknoloji paralelinde iş başında yetiştirmenin faydaları bugün her yerde kabul edilmiş bir gerçektir (1, 2, 5). Örgün eğitimde görevli öğretmeni iş başında yetiştirmek 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına verilmiş ve adı geçen Bakanlık tarafından çeşitli eğitim merkezlerinde kurs ve seminerler açılarak yürütülmüştür. Bu faaliyetlerin bir kısmında üniversite ve sanayi işbirliği ile gerekli öğretim elemanı sağlanmıştır.

Her yıl hangi kursların açılacağı, süre ve programlarının neler olması gerektiği ilgili genel müdürlükler tarafından hazırlanıp Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığına önerilmekte ve Başkanlık tarafından planlanıp yürütülmektedir. Kurs ve seminerler Tebliğler Dergisinde yayınlandığı zaman bu faaliyetlere isteyen öğretmenler dilekçe vererek katılabildikleri gibi genel müdürlüklerin gerekli gördükleri öğretmenler de o dönem kurs ve seminerlerine çağrılmaktadır (3).

Mesleki Eğitim Fakültesi Öğretmenlik Programlarını ilgilendiren alanlarda 1976-1986 yılları arasında açılan Hizmet İçi Eğitim Kursları ve bu kurslarla ilgili bilgiler Tablo 4 de verilmiştir (3, 4).

Tablo 4 : 1976-1986 Yılları Arasında Açılan Hizmet İçi Eğitim Kurslarının Durumu

Yıllar	Kurs Sayısı	Süre Gün	Öğrenci Sayısı	Kursun Açıldığı İller
1976	8	12-19	328	Ankara, İstanbul, Bursa, Bilecik (Bozöyük)
1977	7	12-19	244	İstanbul, Bolu, Bursa, Mersin
1978	7	12-19	240	Ankara, Bolu, Bursa, Tekirdağ
1979	2	26	100	Ankara
1980	8	12-19	246	Ankara, İstanbul, Bursa
1981	4	12-19	128	Ankara, İstanbul, Bursa
1982	6	19-54	283	Ankara, Bursa
1983	10	12-19	515	Ankara, İstanbul, Bursa, Balıkesir (Ayvalık), Bilecik (Bozöyük)
1984	17	12-30	1188	Ankara, İstanbul, Gaziantep, Bursa, Trabzon, Aydın (Söke), Bilecik (Bozöyük), Samsun (Ladik)
1985	14	5-54	1260	Ankara, Bursa, Trabzon, İzmir, Tekirdağ, Gaziantep
1986	20	12-26	1765	Ankara, İstanbul, Van, Bursa, Gaziantep, Aydın (Söke)
Toplam	104		6297	

Tablo 4 ün incelenmesinden görüleceği üzere 10 yılda Fakültemiz alanları ile ilgili 104 kurs açılmış ve 6297 öğretmen bilfiil bu kurslara katılıp sertifika almışlardır. Kurs ve öğretmen sayıları 1983 ten sonra da artmıştır. Kurslar bazı yıllarda il merkezleri yerine ilçelerde de açılmıştır. Kursların Fakültemiz öğretmen yetiştirme programına göre dağılımları Tablo 5 de verilmiştir.

Tabloya göre en fazla sayıda açılan İş-Teknik Kursu, bunu okul-öncesi eğitimi (anaokulu öğretmenliği) kursları izlemektedir. 1984 yılından itibaren de bu kurslara katılan öğretmen sayılarında artış olmaktadır. En az sayıda Hizmet İçi Eğitim Kursu Otelcilik ve Turizm Eğitimi ile Trikotaj eğitiminde yapılmıştır. Bu da her iki alanın daha yeterince ülkemizde gelişme alanı bulunmadığını göstermektedir.

Hizmet İçi Eğitim Kursları her yıl belli kapasitede planlanmaktadır. Ancak kurs başladığı zaman bilfiil kursa katılanların sayısında farklılık olduğu kayıtlarda gösterilmiştir. 1986 yılı planlanan ve tamamlanan kurslardaki katılma durumu Tablo 6 da gösterilmiştir.

Tablo sonuçlarına göre mesafe uzak da olsa Gaziantep Eğitim Merkezinde açılan Ev Ekonomisi ve İş Teknik Kurslarına katılma oranı oldukça yüksektir. Bunun nedeni araştırıldığında bu iki kursa katılan ilköğretim sınıf öğretmenlerinin belirli kurs aşamalarını bitirdikten sonra ilköğretim okulları II. Kademesine Ev-İş ve İş-Teknik dersi Branş Öğretmeni olarak atandıkları ve terfi ettikleri öğrenilmiştir. Diğer kurslara katılmada ya öğretmen kendinde hissettiği eksikliği tamamlamak için kişisel olarak kursa katılmak istemekte ya da genel müdürlük tarafından bu kursa katılması gerektiği için çağrılmaktadır. Her iki halde de katılma sonucu öğretmen verilen kursa katıldı belgesi ile bu faaliyetini kanıtlamaktadır. Birçokları da kabuledilebilir özür belgesi ile (Sağlık sorunu v.b.) kurslara katılmak istememektedirler. Van'da açılan Okulöncesi Eğitimi Kursunda % 62 oranında katılma bunun bir kanıtı olabilir. Zira 1985 yılında Trabzon ve İzmir'de de 459 kişi için planlanan Okulöncesi Kursuna 230 kişi katılmıştır. (Tablo 5). Okulöncesi Eğitiminde görevli bazı öğretmenler belki de 1739 sayılı İlköğretim Temel Kanununun geçici 8. maddesinde belirtilen Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Bakımı mezunlarından geçici anaokulu öğretmeni olarak atanmaları Bakanlık 1993 yılına kadar Yüksek Öğretim Kurulu ile işbirliği yaparak ön lisans düzeyinde yüksek öğrenim görmelerini sağlar. Bu sürede yüksek öğrenim yapmayanların görevlerine son verilir maddesinden yararlanmak için bu kurslara katılmamış ve bu işbirliğini bekliyor olabilirler. Zaman zaman da öğretmenler sözlü olarak bazı kurslardan faydalanamadıklarını bazen yöneticilerin onlara ihtiyaçlarını sormadan kursları planladıklarından bahsetmektedirler (1, 2, 6)

Yaptığımız bu araştırmada ve bundan evvel yapılanlarda da büyük çapta insan gücü, zaman, enerji ve paraya dayalı olan bu tür seminer ve kurslarda tesbit edilen amaçlara tam olarak ulaşılama-

Tablo 5 : Mesleki Öğretmenlerin Branşlarına Göre Kursların Dağılımı

B r a n ş l a r	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Aile Ekonomisi Beslenme Eğitimi	51								24		48
Besin Teknolojisi	21	30	25	16	25	40	57	15			
Çocuk Gelişimi Eğitimi	65		100 (2)				37				76
Okulöncesi Eğitimi (Anaokulu Öğretmenliği)	51	77 (2)						227 (3)	443 (4)	230 (2)	222
Giyim Eğitimi	73 (2)	49 (2)	73 (2)	16					125 (3)		89 (2)
Uygulamalı Resim	50	33	28	35	45			29 (2)			
Dekoratif Eşyalar	26	43		22	22			55 (2)	50 (2)		
Nakış				22		40		32			101 (2)
Ev-İş Ev Ekonomisi	38					61		58	416 (4)	404 (4)	
İş ve Teknik				101 (2)	83	31	319	481 (4)	711 (5)		
Büro Yönetimi	42		37	40	36		38		43 (2)	38	
Muhasebe-İşletme							78	33	71 (2)	37	
Otelcilik Turizm				16						19	
Trikotaj Eğitimi										40	
											40 (2)

Parantez içindeki sayılar 1 den fazla açılan kurs sayısını göstermektedir.

Tablo 6 : 1986 Yılı Hizmet İçi Kursları ve Katılma Durumu

Kurs Adı	İl	Ay	Süre	Çağrılan	Katılan	Katılma %
Ev Ekonomisi III	Gaziantep	Şubat	24	106	96	91
İş ve Teknik III	»	»	26	180	135	75
Ev Ekonomisi III	»	Mart	24	106	103	97
İş ve Teknik III	»	»	26	180	131	73
Ev Ekonomisi III	»	Nisan	24	106	105	99
İş ve Teknik III	»	»	25	180	143	79
İş ve Teknik III	»	Mayıs	26	180	151	84
Ev Ekonomisi III	»	»	25	138	100	72
Makina Nakışları	Bursa	Haziran	19	50	45	90
Ev Mefruşatı Dikimi	İstanbul	»	19	50	48	96
Hazır Giyim	»	»	19	50	44	88
Okulöncesi Eğitimi	Ankara	»	12	80	76	95
İş ve Teknik III	Gaziantep	»	23	180	151	84
Büro Makinaları						
Bakım ve Onarım	(Söke) Aydın	Temmuz	19	40	38	95
Kalıp Elde Etme ve						
Dikiş Teknikleri	Bursa	»	19	50	45	90
Trikotaj I	Ankara	»	19	25	22	88
Okulöncesi Eğitimi	Van	»	19	360	222	62
Vergi Kanunları ve Muhasebe	Bursa	Ağustos	12	40	37	93
Trikotaj II	Ankara	Eylül	19	25	18	72
Makina Nakışları	»	»	19	50	48	96

dığı görülmektedir. Hizmet İçi Eğitimin daha nitelikli, verimli ve özendirici olabilmesi için önerilerimiz şöyle sıralanabilir :

- Hizmet İçi Eğitim, öğretmenlerin bir üst öğrenim yapmalarına imkan verecek şekilde planlanmalı.
- Üniversitelerin fiziki imkanları ve öğretim elemanlarından yararlanılmalı, bu bir çalışma programı ile saptanmalı.
- Üniversitelerde yaz aylarında meslek alanları ile ilgili bilimsel ve teknolojik gelişmeleri kapsayan kurslar açılmalı.
- Kurs ve seminerleri başarı ile tamamlayan öğretmenlere kredi verilmeli ve belirlenen toplam krediyi tamamlayanlara bir üst öğrenim diploması alma hakkı tanınmalı.
- Öğretmenlerin Hizmet İçi Kurslara belirli aralıklarla katılmaları ve kendilerini yenilemeleri yasal zorunluk haline getirilmelidir.

KAYNAKLAR

- 1 — Başaran İ.E. Hizmet İçi Eğitim Araştırması Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Birimi Müdürlüğü Yayınlar Seri B sayı 39 Ankara, 1966.
- 2 — Taymaz H. Hizmet İçi Eğitim Elemanı Yetiştirme Eğitim Bilimleri Sempozyumu Sayfa 65 5-6 Nisan, Ankara, 1984.
- 3 — 1986 Yılı Hizmet İçi Eğitim Planı Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayın No: 479, Tanıtıcı Yayınlar 36, Ankara, 1986.
- 4 — Kişisel Görüşmeler Hizmet İçi Daire Başkanlığı, Ankara, 1986.
- 5 — Özen R. Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimde Eğitici Personel Yetiştirilmesi ve Sorunları Uluslararası İstihdam ve Mesleki Teknik Eğitim Sempozyumu Bildirisi 6-9 Ekim, Ankara, 1986.
- 6 — Karasar N. Tamyıl Eğitim Uygulaması. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 14: Sayı 1,2 Sayfa. 321, 1981.